

(з 1-го по 11-й клас), учні мають опанувати мистецькі дисципліни у рівнозначній пропорційності з предметами фізико-математичного, природничого та філологічного напрямків. У реальному тижневому розкладі діти обов'язково мають мати щодня один урок мистецького спрямування, насичений художньо-творчою діяльністю.

Одногодинний тижневий курс «Мистецтво» у початковій і середній школі є не ефективним. Педагог з найвищим рівнем професійної компетентності не здатен за годину на тиждень реалізувати завдання мистецької освіти. З огляду на це мистецька складова в загальноосвітній програмі має бути розширена і охоплювати музичне, образотворче, хореографічне, декламаційне та екранні види мистецтва.

Уроки мистецького блоку мають формувати установки до творчості, розвивати чуттєву сферу особистості учнів, формувати вміння художньо-творчої діяльності, розвивати естетичний смак, вміння сприймати, виконувати, та інтерпретувати та твори мистецтва за видами тощо.

Загальноосвітні навчальні заклади мають бути забезпечені компетентними викладачами мистецьких дисциплін як за видами, так і таких, які будуть володіти універсальними художньо-естетичними знаннями, навиками, якостями та здібностями, що виходять за межі будь-якої однієї предметної мистецької сфери. Задля цього підготовка вчителя мистецьких дисциплін потребує кардинальних змін на рівні вищих навчальних закладів.

Література

1. Алексеева О. Р. Художня творча діяльність як фактор соціалізації особистості підлітка http://vuzlib.com.ua/articles/book/25304-КНHudozhnja_tvorch_d.html
2. Звернення вчителів Житомирщини до авторів Концепції початкової школи./Збережемо галузь "Мистецтво" у школі/ Групи/ Фейсбук/ Адмін Наталія Овіннікова. Режим доступу: <https://www.facebook.com/groups//> Дата публікації 4 січня 2016 р.
3. Каган М.С. Социальные функции искусства. – Л.: Знание, 1978. – 36 с.
4. Казіннік Михаїл. Таємниці геніїв. Текст, режим доступу <https://www.litres.ru/mihail-kazinik/tauny-geniev/chitat-onlayn/>
5. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти під керівництвом Савченко О.Я. Пояснювальна записка. Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1t7Ax-20-EKTwHbae6ULivnLabzuqeGcf/view>

ТКАЧУК ВІКТОР ЄВГЕНОВИЧ

(Рівненський інститут Київського університету права НАН України (м. Київ))

Віктор Євгенович Ткачук народився 18 березня 1972 р. у селі Передмірка Лановецького р-ну Тернопільської обл.

Навчався: 1979 – 1987 рр. у Передмірській восьмирічній школі; у 1987 – 1991 рр. – Краснохолмський с/г технікум (фах „Агрономія”, присвоєно кваліфікацію агронома).

З 1991 року по 1993 рік проходив строкову військову службу в Середньоазіатському та Західному прикордонних округах.

У 1995 – 2001 рр. – Подільська державна аграрно-технічна академія (фах „Агрономія”, присвоєно кваліфікацію вченого агронома); у 2001 – 2004 рр. – Волинський національний університет імені Лесі Українки (фах „Правознавство”, присвоєно кваліфікацію юрист).

З 1993 року по 2001 рік пройшов трудовий шлях від бригадира до головного агронома.

З 2001 року по 2005 рік працював на посаді начальника відділу „Лікарських рослин та нових культур” Кременецького ботанічного саду.

З вересня 2006 р. – викладач кафедри суспільних дисциплін Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка (правознавство, соціально-правовий

захист особистості, соціально-педагогічна профілактика правопорушень, правові основи педагогічної діяльності).

З 01.05. 2017 року і до сьогодні – доцент Рівненського інституту Київського університету права НАН України (м. Київ).

З 05.01. 2018 року і до сьогодні – професор кафедри кримінального права і процесу юридичного факультету Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука (м. Рівне).

Співучасник робочої групи з розробки Методичних рекомендацій щодо оформлення установчих документів закладів фахової передвищої освіти / Наказ МОН України від 10.10.2019 р. за № 1283.

17 травня 2012 р. – присуджено науковий ступінь кандидата юридичних наук (12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право).

25 лютого 2016 р. – присвоєно вчене звання „Доцент”.

Автор та співавтор:

1. Криминологічна характеристика осіб, які засуджені до покарань, що не пов'язані з позбавленням волі: монографія. / [О. М. Джужа, О. Г. Колб, В. П. Захаров, В. Є. Ткачук]; за заг. ред. д.ю.н, професора, Заслуженого юриста України В. В. Коваленка. – К. – НАВС, 2012. – 264 с.

2. Кримінально-виконавче право України : навч. посіб. / [О. Г. Колб, С. В. Банах, В. Є. Ткачук, Н. З. Рогатинська]; за заг. ред. д.ю.н., професора В. І. Олефіра. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 260 с.

3. Короткочасні виїзди засуджених до позбавлення волі за межі колоній : навч. посіб. / [О. Г. Колб, І. С. Яковець, В. Є. Ткачук та ін.] ; за заг. ред. д.ю.н., професора О. Г. Колба. – К.: ТОВ „Кондор-Видавництво”, 2017. – 190 с.

4. Запобіжна діяльність прокуратури у сфері боротьби зі злочинами: теорія і практика : навч. посібник; за заг. ред. д.ю.н., професора О. М. Джужи. – К.: Вид. дім „Кондор”. 2017. – 250 с.;

5. Релігійні організації як учасники кримінально-виконавчої діяльності : навчальний посібник; за заг. ред. д.ю.н., професора В. Л. Ортинського. – Луцьк, ПрАТ. – 2019. – 232 с.

Автор та співавтор двох пропозицій внесення змін до кримінального, кримінально-процесуального та кримінально-виконавчого законодавства України (Лист Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України від 19.01. 2011 року за № 04-19 / 14-67 та Лист Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України від 09.10. 2014 року за № 04-20 / 12-2226).

Сферою наукових інтересів є міжнародне право; історія розвитку української державності та державно-правової думки; філософія права; теорія держави і права; кримінальне право України; кримінально-виконавче право України; криминологія; адміністративне право України; конституційне право України; проблеми реформування вітчизняної правової системи.

Віктор Ткачук (м. Київ)

СУЧАСНИЙ ЗАКОНОТВОРЧИЙ ПРОЦЕС В ОСВІТІ УКРАЇНИ: РЕАЛІЇ ЗАКОНОТВОРЕННЯ

Актуальність дослідження. Питання законотворчості в освіті України, як і загалом у законотворчому процесі держави, займає особливе місце. Варто зауважити, що у цьому напрямку законотворення відбувається жвава дискусія не тільки серед юристів-науковців, а й з-поміж науковців з державного управління і педагогічної освіти. У цьому контексті, на залежності ефективності розбудови національної системи освіти від її законодавчого забезпечення наголошується у працях А. Баранова, В. Кременя, С. Ніколаєнка, Ю. Шемшученка та інших.

Метою даної наукової публікації є спроба дослідити особливості сучасного законотворчого процесу в освітній галузі України.

Виклад основного матеріалу. Так, у теорії юридичної науки приділяється значна увага не лише законотворчому процесі, але й іншим, близьким за змістом юридичним поняттям, таким як „правотворчість”, „нормотворчість”, „законотворчість”, „законотворча діяльність”, „законодавча діяльність”, „законодавчий процес”. Проте ці поняття мають різну змістову суть і, в першу чергу, відрізняються одне від одного за суб'єктами та за результатом, на який спрямовується відповідна діяльність.

Ю. А. Тихомиров, розглядаючи законотворчий процес як одну із форм діяльності вищих органів державної влади щодо видання законодавчих актів, вбачає в ній шість стадій: прогнозування і планування законодавства; розробка концепції закону і підготовка законопроекту; спеціальне та громадське обговорення проекту закону; внесення пропозицій до зміни законопроекту; розгляд і прийняття закону; опублікування закону і набрання ним чинності [1, с.181-182]. Втім і ці шість стадій не у повній мірі описують законотворчий процес, адже цей процес може бути продовжено процедурою внесення змін та доповнень до закону після його прийняття.

У відповідності до мети даного дослідження варто зауважити, що в юриспруденції інколи робиться помилка і спостерігається отождошення понять „правотворчий процес” та „законотворчий процес”. Аналізуючи правову змістову суть цих двох понять, варто погодитися із твердженням професора Р. О. Халфіної в тому, що правотворчий процес у відношенні до законотворчого процесу має більш розширене змістове наповнення. Так, на її думку, правотворчий процес виражає волю народу, скеровану на досягнення цілей розвитку суспільства через організаційно оформлену діяльність держави у виявленні потреб в нормативно-правовому регулюванні суспільних відносин і створенні нових правових норм, їх заміні або відміні діючих [2, с. 98].

Що ж до розуміння юридичної суті поняття „законотворчий процес”, то тут має рацію О. В. Богачова, коли вбачає у законотворчому процесі виключну монополію представницьких вищих органів держави або народу на створення закону, в передбачених законом випадках. Законотворчий процес вона виокремлює як окрему складову частину правотворчості. [3, с. 15]. Таким чином, запропоновані наукові бачення вказують на тісний взаємозв'язок правотворчого і законотворчого процесів як загального і конкретного.

Згідно вимог Конституції України (другий розділ) та ст. 6 Закону України „Про освіту” правотворчі процеси в галузі освіти України повинні здійснюватися у максимальній відповідності до загальнолюдських принципів права. Втім, не менш важливою складовою правотворчості в галузі освіти є суб'єктний склад. У цьому контексті варто наголосити на ч. 2 ст. 5 Конституції України, яка вказує на те, що джерелом влади є народ. Тобто, правом правотворчої ініціативи повинні наділятися громадяни України. До прикладу, в нашому випадку - працівники освіти. Наявність цієї конституційної вимоги зобов'язує законодавчий орган держави враховувати думку працівників освіти при формуванні законодавства у цій сфері шляхом попереднього обговорення законопроектів.

Як вже було зазначено вище, законотворчий процес є частиною правотворчого процесу і окремим видом організаційної діяльності держави у сфері здійснення освітньої політики, яка здійснюється в певних процесуальних межах. Окрім, чітко визначених процесуальних меж законотворчого процесу, для нього є характерними і певні етапи проходження. На думку С. В. Которобая, законодавчий процес складається з кількох етапів, а саме із етапу законодавчої ініціативи; підготовки проекту закону до розгляду його Верховною Радою України; розгляду проекту закону Верховною Радою України; прийняття закону Верховною Радою України; схвалення та підписання прийнятого Верховною Радою України закону Президентом України; введення закону в дію [4, с. 47].

Однак, на мою думку, з врахуванням вищенаведених аргументів щодо розуміння правового змісту понять „правотворчого” і „законодавчого процесів”, можна запропонувати дещо інші бачення етапності законотворчого процесу в освітній сфері. Так, на першому попередньому етапі законодавчого процесу створюється лише модель-зразок закону та формується пропозиція про найдоцільнішу його форму у майбутньому. Якщо ж більш детально розглядати перший етап, то на ньому має формуватися концепція самого закону, яка повинна виходити із ідеології національної освітньої програми. На цій стадії безпосередньо закон не народжується, проте на ній реалізується право на правотворчу діяльність працівників освіти як суб'єктів законотворення.

Другий етап законотворчого процесу є офіційним, де формується і приймається відповідний закон. На цьому ж етапі здійснюється доведення закону до виконавців і офіційне його опублікування. Офіційність цього етапу зумовлюється тим, що правом законодавчої ініціативи наділяються державні органи. Відповідно до ст. 93 Конституції України право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України належить Президентові України, народним депутатам України та Кабінету Міністрів України, а ст. 75 передбачає, що єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент - Верховна Рада України. Тут варто зауважити, що обов'язковою передумовою

законотворчого процесу має бути правотворча ініціатива працівників освіти як джерела влади, відповідно до ч.2 ст. 5 Конституції України.

З іншої сторони, на якість освітнього законотворчого процесу значний вплив має національна освітня політика та юридична техніка законотворення. Варто зауважити, що в Україні законотворчий процес є занадто заполітизованим, який виражає часто волю не українського народу, а окремої групи політиків чи бізнесменів. Згідно результатів наукового дослідження О.В. Богачової чинниками, що впливають на законотворчі процеси в Україні є характер розвитку економічних відносин в державі; політичні відносини, зокрема політичний лобізм; в значно меншій мірі громадська думка та ідеологічні основи суспільного життя. У неабиякій мірі законотворчий процес залежить від міжнародних зобов'язань України та реалізації стратегічного курсу держави на інтеграцію з Європейським Союзом [3, с. 123].

Слід відмітити, що спроба формування української національної освітньої політики була започаткована ще у 1991 році з прийняттям Закону України „Про освіту”. Проте, даний закон не зміг у повній мірі реалізувати реформування вітчизняної системи освіти. Саме тому на збільшення ефективності цього закону було затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 року за № 896 Державну національну програму „Освіта”(„Україна XXI століття”).

Запропонована програма вказувала на невідповідність тодішньої освіти і освітньої політики держави вимогам розбудови української державності, культурного та духовного відродження українського народу. Відповідно до цього, одним із стратегічних завдань у реформуванні вітчизняної освіти вбачалося відродження і розбудова національної системи освіти як найважливішої ланки виховання свідомих громадян Української держави. Національна спрямованість освіти вбачалася у невіддільності освіти від національного ґрунту, її органічному поєднанні з національною історією і народними традиціями, збереженні та збагаченні культури українського народу, визнанні освіти важливим інструментом національного розвитку і гармонізації національних відносин.

Стратегічним завданням реформування змісту освіти передбачалося забезпечення вивчення української мови в усіх навчально-виховних закладах, утвердження її як основної мови функціонування загальноосвітньої, професійної та вищої школи; оптимальне поєднання гуманітарної і природничо-математичної складових освіти; єднання теоретичних і практичних компонентів, класичної спадщини та сучасних досягнень наукової думки; формування органічного зв'язку з національною історією, культурою, традиціями.

Виховний компонент освіти вбачався у формуванні національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, бажанні працювати задля розквіту держави, готовності її захищати; забезпеченні духовної єдності поколінь, вихованні поваги до батьків, жінки-матері, культури та історії рідного народу.

На жаль, ці фундаментальні положення Державної національної програми „Освіта”(„Україна XXI століття”) не були реалізовані на практиці, що спонукало до додаткових законодавчих кроків. Такі кроки було зроблено з прийняттям Національної доктрини розвитку освіти затвердженої Указом Президента України від 17 квітня 2002 року за № 347/2002, у якій декларувалося, що освіта є не тільки основою розвитку особистості, але і фундаментом для процвітання суспільства, нації та держави, запорукою майбутнього України.

Освіта сприймалася як стратегічний ресурс поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені. Більше того, держава брала на себе обов'язок виховання особистості, яка усвідомлює свою належність до Українського народу, сучасної європейської цивілізації, орієнтується в реалії і перспективи соціокультурної динаміки, підготовлена до життя і праці у світі, що змінюється.

Особливу увагу привертає третій розділ цієї програми, де вказано, що світа має ґрунтуватися на культурно-історичних цінностях Українського народу, його традиціях і духовності. Національний характер освіти і національне виховання повинні формуватися через утвердження національної ідеї, сприяння національній самоідентифікації, розвитку культури Українського народу, оволодінні цінностями світової культури, загальнолюдськими надбаннями.

Проте і на цей раз не було реалізовано розбудову освітнього простору на національних засадах, що в кінцевому підсумку сприяло поляризації українського суспільства, не сприйняттю частиною цього суспільства українських національних цінностей і української державності як такої. І знову ж таки, подальший законодавчий процес в освітній діяльності продовжив свій рух без

врахування базових положень Державної національної програми „Освіта”(„Україна XXI століття”) та Національної доктрини розвитку освіти.

Не менш важливим чинником при формуванні національної освіти є євроінтеграційний процес в Україні. Однак, тут варто звернути увагу на тому, що європейські стандарти освіти формуються не так з врахуванням національних пріоритетів, окремо взято нації, як з орієнтацією на студентоцентроване навчання. Позитив такого шляху реформування освіти вбачається у спрямуванні освітніх послуг на конкретного суб'єкта з врахуванням його індивідуальних здібностей і потреб та попиту ринку праці. З іншої сторони, недоліком європейських стандартів освіти є відсутність акцентування уваги на національних освітніх потребах, що відповідає духу глобалізаційних процесів. Цей недолік може створювати певну небезпеку для самоідентифікації націй, які стоять на шляху створення або відродження, що є характерним і для української нації та української державності.

Базовим нормативним документом з якості європейської освіти є Стандарт і рекомендації щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти (ESG, 14-15 травня 2015 рік). Вітчизняний механізм контролю за якість освітньої діяльності передбачено новими Законами України „Про освіту”, „Про повну загальну середню освіту”, „Про вищу освіту” та системою підзаконних актів.

Втім, чіткість визначення у законодавчому полі поняття словосполучення „якість вищої освіти” не припиняє широкої дискусії серед науковців щодо розуміння значення та практики його використання. Науковці вважають, що законодавче визначення поняття словосполучення „якість вищої освіти” є звуженим. На їх думку, це визначення має охоплювати як сукупність закладених у вищу освіту ресурсів, так і процес освітньої діяльності та його результати. Для забезпечення якості вищої освіти, як найважливішого компонента інноваційного розвитку освіти, необхідна імплементація компетентнісного підходу до аналізу якості вищої освіти, реалізація комплексу інструментів систем внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості вищої освіти відповідно до стандартів і рекомендацій Європейського простору вищої освіти як основи для інтеграції національної системи забезпечення якості вищої освіти в європейську систему оцінювання вищої освіти [5, с. 34-42].

З огляду цього, поняття „якість вищої освіти” варто розуміти у двох контекстах, а саме: як систему заходів організації навчального процесу (п. 24 ст. 1 Закону України „Про вищу освіту”) та як систему оцінки результатів цього процесу відповідним державним стандартам (п. 23 ст. 1 Закону України „Про вищу освіту”). У такому випадку показники якості вищої освіти є похідними від елементів системи організації навчального процесу, що обґрунтовує практичну доцільність їх взаємного комплексного розгляду. Розглядаючи показники якості вищої освіти без елементів системи організації навчального процесу та їх взаємозалежності ми зможемо бачити лише кінцевий результат, але будемо обмеженими у швидкості та ефективності впливу на покращення показників якості. Саме тому, показники якості освіти варто аналізувати у поєднанні з аналізом форм та методів організації навчального процесу, а саме з рівнем організації освітнього процесу у закладі вищої освіти, який має відповідати стандартам вищої освіти, забезпечувати здобуття особами якісної вищої освіти та сприяти створенню нових знань (п. 24 ст. 1 Закону України „Про вищу освіту”).

Більше того, у Стандартах і рекомендаціях щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти прямо наголошується на тому, що якість, хоч її і складно визначити, є здебільшого результатом взаємодії між викладачами, студентами та навчальним середовищем закладу. Проте, більшість вітчизняних навчальних закладів у студентоцентрованому підході до навчання та викладання вбачають збільшення самостійної роботи студента над навчальним матеріалом, що не відповідає цим Стандартам.

Іншою складовою законотворчого процесу в освіті є юридична техніка, яка виражається у нормопроектній діяльності суб'єкта нормотворення як важливій інтелектуально-технологічній стадії прийняття закону. Однак і тут вітчизняна практика законотворення зводить нанівець досягнення юридичної техніки на догоду окремим суб'єктам політики чи бізнесу.

Частково дану проблему можна вирішити на основі використання міжнародного досвіду законотворення, зокрема Канади. Розробка законопроекту в Канаді вважається мистецтвом, а не рутиною й буденною справою, тому такою діяльністю займається обмежене коло фахівців. У процесі законопроектування розробники законопроекту дають відповідь на наступні питання: по-

перше, чи є законопроект найкращим способом досягнення зазначеної мети; по-друге, чи буде даний законопроект конституційним; по-третє, чи не суперечитиме даний законопроект законодавчій базі держави. Підсилює якість законотворення і те, що, якщо законопроект був прийнятий з ініціативи члена парламенту і не вирішив завдання його прийняття, то це може зашкодити такому парламентарю не тільки як законодавцю, а й як політичному діячу [6, с. 23].

Висновок. Підсумовуючи вищесказане, варто зробити наступні висновки:

Сучасна тенденція законотворення в освітньому процесі України відходить від національних принципів її формування, віддаючи перевагу глобалізаційним процесам, що є загрозою національній самоідентичності українців як окремої нації. Більше того, такий вектор реформування освіти веде до втрати нею загальнонаціональної пріоритетності, а саме втрати впливу освіти на формування нації та національних засад державності.

Вітчизняна практика законотворення є занадто заполітизованою, громіздкою, що знижує якість нормативних актів та законів в освітньому просторі й невиправдано збільшує їх кількість, ускладнює процеси гармонізації освітнього законодавства з європейськими стандартами.

Надмірна заполітизованість законодавчого процесу негативно впливає і на правотворчу ініціативу суспільства, переорієнтовуючи цю функцію на законодавчий орган. Саме це сприяє непослідовності кроків у формуванні освітньої галузі, процесуальній незавершеності попередніх модернізаційних заходів, певній неузгодженості законів прямої дії та їх функціональній обмеженості, несформованості показників та процедури моніторингу виконання законів і нормативних актів в освітній діяльності.

Література

1. Тихомиров Ю. А. Теория закона. М.: Наука, 1982. 257 с.
2. Халфина Р.О. Общее учение о правоотношении. М.: 1974. 340 с.
3. Богачова О.В. Законотворчий процес в Україні: проблеми вдосконалення: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2006. 276 с.
4. Которобай С. Політична складова сучасного законотворчого процесу в Україні. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2009. № 1. С. 45-52.
5. Клімова Г. П. Інтерпретація поняття „якість вищої освіти”: соціолого-філософська рефлексія. *Вісник Національного університету „Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”*. 2016. № 3. С. 34-42.
6. Чернолуцький Р. В. Правила НП Р.К. Бержерона та їх значення для становлення та розвитку національної системи НП в Україні. *Juridic National: Teorie si Practica*. 2015. Nr. 5(15). P. 22–28.

ГРИНЧУК ІРИНА ПАВЛІВНА

(Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)

Гринчук Ірина Павлівна – доцент кафедри музикознавства та методики музичного виховання (1999), кандидат педагогічних наук (1997).

Закінчила Тернопільське музичне училище (сьогодні – музичний коледж) імені С. Крушельницької, Львівську державну консерваторію (сьогодні – ЛНМА) імені М.В. Лисенка за спеціальністю фортепіано, аспірантуру при Інституті проблем виховання АПН України, захистила дисертацію на тему: «Формування музично-аналітичних умінь майбутнього вчителя музики» за спеціальністю «Професійна педагогіка» (13.00.04).

Автор більше 90 публікацій, серед яких: статті у фахових виданнях, у матеріалах Міжнародних конференцій, у колективних монографіях. Серед вагомих напрацювань: посібники із грифом МОН України, зокрема, навчально-методичний посібник «Проблеми музичного мислення: теорія і методика розвитку. Діалектика музичного логосу та ейдосу» (у співавторстві з О. Бурською), 7 випусків навчальних і навчально-методичних посібників з творів українських композиторів, ювілейне монографічне видання «Фортепіанні твори М. Вериківського» (у співавторстві з О. Горбач).